Kovács József László
(szerk. és ford.)

EGY BUDAÖRSI SVÁB ASSZONY NAPLÓJÁBÓL

Ebner Györgyné 1945–1947-es feljegyzései

1946 JANUÁRJÁBAN Magyarországon elsőként Budaörsön indult meg a németek kitelepítése. Hat hét alatt szinte elnéptelenedett a település, a falu lakosságának csaknem kilencven százalékát, hétezer embert űztek el hazájából. Érdemi vizsgálat nélkül, a kollektív bűnösség elve alapján bélyegezték meg a település majd' teljes lakosságát. Ebner Györgyné – akinek visszaemlékezéséből itt szemelvényeket közlök – egyike volt a kitelepítetteknek.

A naplófeljegyzései alapján összeállított teljes német nyelvű anyag ebben a kötetben található: *Das Schicksal der Deutschen in Ungarn*. Herausgegeben vom ehemaligen Bundesministerium für Vertriebene, Flüchtlinge und Kriegsgeschädigte. Augsburg, 1994, Weltbild Verlag /Dokumentation der Deutschen aus Ost-Mitteleuropa 3/. Alább a + jelzéssel ellátott napok fogalmazványai teljesek, a többi egybefüggő részlet, amíg elválasztó jel vagy újabb dátum nem következik. (Teljesebb fordítás olvasható e könyvemben: *Az idő rostájában. Miscellanea*. Budapest, 2010, Balassi Kiadó.)

1945. AUGUSZTUS 20.

A rendőrség házról házra jár, nyilas és német könyvek miatt házkutatást tartanak, kompromittáló iratokat keresnek. Hogy micsoda együgyű embereket, tudatlanokat küldtek ki, az is bizonyítja, hogy imakönyveket, jegyzékeket, ártatlan regényeket – mindent elvesznek. A hatóság részéről sokan még németül sem tudnak. Nálunk a padláson találtak egy könyvet, *A gyermek szexuális kérdései* címmel. Nagy hanggal levitte főnökének, azt hitte, valami fontosat talált.

1945. AUGUSZTUS 21.+

Bevezetik a lakosság minősítését. Egy háromfős Bizottság, amelyet községünkben megbíztak, berendezte székhelyét a községházán. Ott a körülmények, az írásos bizonyítékok és tanúk alapján a lakosságot négy osztályba sorolják:

Elhagyniuk a szülőföldjüket

1. Volksbund-vezetők, nyilasok és önkéntes SS-katonák, büntetésük az egész vagyon elkobzása, az egész család internálása a kiutasításig.

2. Nyilasok és Volksbund-tagok, a vagyonukat elkobozzák és kikergetik őket.

3. A hitlerizmus támogatói és a kényszerből sorozott SS-katonák, áttelepítik, vagyonukat le kell adniuk.

4. A többi, akinek neve és anyanyelve német, áttelepítés és vagyonuk cseréje.

Uram is ott volt a Bizottságban. El sem mondható, hogyan hozza a lakosság a bizonyí-

tékokat és a tanúkat, a legkisebb reménysugárba is belekapaszkodnak, hogy ne kelljen elhagyniuk a szülőföldjüket. Tanácsért jönnek, sírva, könyörögve, jönnek hozzánk is, a házunkhoz, ártatlanságukat, a jogaikat bizonyítják, tanácsot és belátást kérnek. Nyugtalan napokat élünk, a kilincset egyik adja a másiknak. A Bizottság emberséges, ameddig erre jogosult.

Tanácsért jönnek, sírva, könyörögve

1945. szeptember 18.

Hosszú bajlódás után kapott egy szobát saját férje házában az én elkényeztetett testvérem, akinek mindig szép bútora volt. Ma pedig boldog az öreg, kölcsönbe kapott bútorral. A kályha rozsdás, fája nincsen, mindene hiányzik. Keserves kezdet! Amennyire tudunk, segítünk neki jobban elviselni a nehéz terheket. Vasárnap búcsú volt falunkban. Pirkadatkor nagy teherautókkal jönnek rendőrök és fiatal fiúk, körbeveszik a falut. Nagy razzia kezdődött. Házról házra mennek, mindig egy nagy ívet nézegetnek, ezen hosszú lista van, azok neve, akiket keresnek és el akarnak fogni. Bemutatjuk igazoló papírjainkat. Az udvarra parancsolják minden ház lakóját. Két rendőr mégis átkutatja a lakást, mások pedig megtekintik és átvizsgálják a papírokat, a többiek meg azokra vigyáznak, akiket internálásra kiemeltek. Megint mások a faluvégen őrségben állnak, hogy senki ne szökhessen. Később már meg sem nézik a listát, nem is kérdeznek papírok után, akit munkaképesnek találnak, azt az internáltak közé sorolják. Elég, hogy svábok, gyerünk munkára! Egy nagy csoportot Törökbálintra egy pusztai tanyára visznek. Az internáltak alig kapnak valamit enni, így a feleségek hetenként kétszer csomagot visznek férjük számára. Mily szomorú az élet az ilyen családokban! A családfőt internálták, maga az anya sem tudja, hogy a keveset, amijük van, a gyermekeknek adja-e, vagy a férjének vigye? Két hét múlva az internáltakat Visegrádra, Székesfehérvárra viszik el favágásra. (Akik az igazolványokat és a jegyzékeket vizsgálták, valamennyien zsidók voltak.)

Georg fiam, az én jó Georgom megint itthon van! Egészséges, és már nem is néz ki olyan roszszul! Hát végre megint együtt vagyunk. Adja az Isten, hogy így maradjon. Milyen jó vagy Uram azokhoz, akik szeretnek Téged, jóságos kézzel irányítod a sorsukat.

Azt mondja, volt mit ennie külföldön, itt Székesfehérváron internálták, itt éhezett. Nem is vagyunk oly' távol, ha tudtuk volna, hogy ilyen közel van! Most velünk van, és ha nem is olyan minden, mint régebben volt, praktikus beosztással van elég ennivalónk. Ami régen természetesnek tűnt, és emiatt mellékesnek látszott, most a fő lényeg, ez az örökös téma az embereknél, mindig és mindenhol. Az aratás befejeződött, mégis alig van lisztünk.

Akit munkaképesnek találnak, azt az internáltak közé sorolják

1946. január

Hivatalos lapban 1946. január 22-én megjelent a rendelet, hogy mindenkit, aki az 1941-es népszámláláskor német nemzetiségűnek és német anyanyelvűnek vallotta magát, németnek nyilvánítanak és kiutasítják Németországba. Akkoriban a népszámlálásnál tény volt, sőt rendelkezés, hogy a statisztikai adatfelvételt semmi másra nem használják, csupán statisztika marad. És most a statisztikából – politikát csinálnak!

Most megbékéltek legtöbben a kiutasítandók számával. Mert a magyarországi németek, még a magyarsághoz hűségesek is, a legtöbben német anyanyelvűnek vallották magukat. A rendelkezés az egész országra érvényes, de leginkább a sváb falvakat sújtja.

Ahogy már írtam, a nép elerőtlenedett a sok szorongatástól, üldözéstől, és mivel a pontozás, az utolsó reménysugár is kihunyt, semmivé lett – amibe úgy kapaszkodtak, mint a fuldokló a szalmaszálba –, most teljes a csalódottság itt. Küszködésben elfáradt, erőtlen a nép. Jöjjön, aminek jönnie kell, csak legyen nyugalom, nyugalmat akarunk mindnyájan – ezt mondja mindenki. Mint akkoriban, olyan erőtlenné, meggyengültté vált az elűzetés előtt ez a nép.

Budaörs, az én szülőfalum a kísérlet első helye. 400–500 fő rendőrt szállásolnak a házakba. Kiürítik az iskolákat a „Kikergetési Bizottság" számára. A gyermekek tanítása megszűnik. Budaörsön elrendelték a szabad mozgás tilalmát, ami azt jelenti, hogy senki nem lépheti át a rendőrkordont a hivatalban lévő Bizottság engedélye nélkül. Három nyomasztó nap telik el. Felszólítják az embereket, hogy menjenek önként a vagonokhoz. Majd megpróbálják érvényesíteni a pontozási jegyzéket. Felszólítanak mindenkit. Az utcák néptelenek. Mintha kihalt volna a falu. Azután hirtelen, éjszaka kezdik a Felső Új utcával, a Diófa utcával, és még négy utcában felverik az embereket. A rendőrség negyedórás időt engedélyez, majd kihajtják őket a lakásból. Az első csoport alig tudott összekapkodni valamit, éppen csak annyit, amennyit egy vagy két batyuba kikapkodtak a szekrényből, és magukkal vihettek az állomásra. Ilyen emberekkel töltötték meg az első szerelvényt.

Hirtelen, éjszaka kezdik

Megteltek a vagonok síró gyermekekkel, rémült asszonyokkal, elkeseredett emberekkel. Ilyen vagonban ül egy szőke fürtös kislány, barna őzike szemekkel, Franciska, a szüleivel együtt. „Az én Francim" – ahogy Stefan [fiam] nevezi őt. A vagonokat még nem indítják, a rendőrkordon őrzi a szerelvényt. Így Stefannak van még annyi ideje, hogy egy nagy kenyércipót és némi élelmiszert vigyen az Alt családnak, és nehéz szívvel elbúcsúzzon szeretett Francijától. A következő csoporttal a kapcsolat már emberibb. Fűtik a vagonokat, mivel januárban kemény hideg van, esik a hó ebben az évszakban. Dobolással hirdetik, hogy pakoljanak az emberek. Megengedik, hogy elvigyék, amit a vagonokban összezsúfolhatnak. Ez nem sok, hiszen sokszor 3–4 család van egy-egy vagonban. Közben jegyzékeket vesznek fel az elűzött és elűzésre kijelölt családoknál. Megpróbálják összeírni az itt maradt bútorokat, eszközöket, ruhát, szerszámot, egyéb eszközt, a meglevő és itt maradt élelmiszert (ahol még volt ilyesmi). Jegyzékbe veszik a pincékben hátrahagyott hordókat, préseket, faedényt, istállóban az állatokat, a fát, szénát, szalmát, mezőgazdasági gépeket. Földet, házakat, szőlőskertet, gyümölcsöst, réteket, erdőrészeket, pincét és présházakat, csűröket, mindent, ami a birtokukban volt, ami a tulajdonuk. Néha nagy értékű az a vagyon, amit részben jegyzékbe foglaltak az innen elűzött családok javaiból. Azt írom, hogy részben, mert a Bizottság tisztségviselői ház-

Sokat raboltak és loptak

ról házra mentek, és mindent elvittek a telepesek, az ideszalajtott idegenek, amit csak értek. Olyan embereket látni, akik ezelőtt soha nem jártak itt, nagy kofferekkel, demizson borral. Csomagokat vittek, kartondobozban kályhát és másmilyen berendezési tárgyat. Előfordult, hogy némely házban, ahol még csomagoltak az emberek, a telepesek falunk rendőrjeivel jelentek meg, a leltározó Bizottság tagjainak adták ki magukat és raboltak abból, amit a gazdák még el akartak vinni. Érthető, hogy a rendőrparancsnok, amikor meghallotta, elzáratta legényeit. De mit használt ez? Fejetlenség, ami kezdettől fogva megbélyegezte az elkergetést. Sokat raboltak és loptak. A Bizottság lázasan dolgozott az üres iskolában. Iványi a helyettesét, Vándort küldte elnöknek a Bizottságba. Ők osztották ki a vagonba a sorszámokat, hogy rakodni lehessen a vagonokba. Ők adták ki a mentesítési okmányokat azoknak, akik politikai bizonyítványokkal igazolták, hogy az országban maradhatnak.

Olyan embereket látni, akik ezelőtt soha nem jártak itt

Meglepő volt, de annyira talán talán mégse, hogy azok a budaörsiek, akiknek menniük kellett, engedelmeskedtek. Igen, ők már a nyugalmat vágyták, amiről remélték, hogy az új hazában megtalálják. Az első két szerelvény elindult. Új vagonok állnak az állomáson. Ismét fel fogják egész utcák lakosságát szólítani, hogy pakoljanak, vegyék át a vagonszámokat. Ismét itt a Bizottság. Most, hogy sok ismerőssel és rokonnal, akinek mennie kell, már átgördült a szerelvény a határon, mindenki csomagol. Immár szívesen mennek, mert itt tűrhetetlen az élet. Mégis jó néhányan vannak, akik minden követ megmozgatnak, hogy megkaphassák a mentesítési okmányt. Azt is hallani, hogy jókora összegű dollárért vagy aranyért meg lehet venni. Megtelt a harmadik és a negyedik szerelvény is. A vagonokat zsúfolásig töltötték csomagokkal, mindenki szerette volna magával vinni azt, amit csak lehetett.

El kell hagyniuk hazájukat, a javaikat, mert német származásúak

1946. JANUÁR 22.

Így tovagördülnek a megrakott vonatszerelvények idegenbe, egyik a másik után. 4., 5., 6., 7., 8. – nyolc hosszú tehervonat indul el Budaörsről, emberekkel tele, olyan emberekkel, akik nem ismerik, nem is értik a magas politikát, amely ideoda tologatja őket, mint figurákat a sakktáblán. El kell hagyniuk hazájukat, a javaikat, mert német származásúak és német nyelvűek, mert Magyarországon ők a német kisebbség, mert csak magyar-német svábok.

✣

Magyarországon minden sváb falut felszámolnak. A svábok értékes javait elkótyavetélik. Arról kapunk híreket, hogy a szállító vonatokon az emberek élelmiszerre cserélik ruhájukat. Az első szállítmányban levők alig tudtak magukkal vinni valamit. De legalább megmaradt az életük, és nem halnak éhen, mint sokan Bácskában és Bánátban a megsemmisítő táborokban. A szóbeszéd szerint finom üvegport vegyítettek a kásába és a kenyérbe, és ezt kapták enni az éhező internáltak.

✣

Budaörs kiürült, most Törökbálint kerül sorra. Így tovább, egyik sváb falu jön a másik után.

1946. FEBRUÁR 25.

Hosszú levelet kaptunk Micitől [leányomtól], leírja az útjukat, most Aalenben tartózkodnak. A csomagján ülve írt, ha lefekszik, minden tagja fáj. Azt írja, az amerikai zónában többször kaptak enni, a gyerekek tejet és csokoládét is. Útjuk ez volt: Hegyeshalom (magyar határ), Bruck an der Leitha, Bécs, St. Pölten, Melk, Linz, Enns, Salzburg, Piding, Freilassing, Rosenheim, Mühldorf, München, Augsburg, Grünberg

(Günzburg), Neu Ulm, Königsbronn, Aalen. A környék szép, de jobb lenne itthon.

✣

A Statisztikai Hivatalban néhány esetben magyarra hamisították a német statisztikát. A mi falunkban is kérdezősködtek emiatt, uramat bevitték az Andrássy út 60-ba, ott hallgatták ki. Minket itthon. Szabadon engedték a következő napon, ugyanígy a rendőrségre berendelt többi budaörsit.

1946. március 10.

Ma hallottam, hogy Winkler kezét tüzes kályhára szorították, úgy hallgatták ki, a lábfeje, a talpa is tele van égési sebekkel. Miután szabadon engedték, az első lehetséges vonattal kiutazott Németországba.

✣

A Pfund családhoz ma fiatal zsidók állítottak be. Detektívnek mondták magukat, követelték a politikai bizonyítványokat megtekintésre, aztán nem adták vissza.

1946. március 19.

Ma ismét kiszállt egy bíróság Budaörsre, elfogási joguk van, összefogdossák az utolsó csoportot, akiket Németországba akarnak még szállítani. Harminc család van a jegyzéken. Soknak közülük néhány nappal ezelőtt szedték el az iratait. A Kitelepítési Bizottság szégyene lenne, hogy olyan embereket űznek el a hazájukból, akik az ártatlanságukat iratokkal tudják bizonyítani. Ezért szedték el néhány nappal ezelőtt az okmányaikat! Az új lakósok még mindig cserélik a házakat és földjeiket, ahelyett, hogy hozzákezdenének a munkához. A juttatott földekre és szőlőkbe táblát szúr az új tulajdonos a nevével. Ez nevetséges dolog, mivel a táblákat elcserélik, ellopják, kihúzzák! Mi is ott vagyunk a harminc család között, akiket még el akarnak kergetni. Megint be kell mutat-

Szívesen mennek, mert itt tűrhetetlen az élet

nunk bizonyítványainkat a magyarsághoz hűséges magatartásunkról, (népszámlálási) magyar statisztikámat, az összes párt aláírásával, hogy itthon maradhassunk. A Kisgazdapárt benyújtott egy memorandumot a polgármesterhez, hogy egyszer s mindenkorra hagyják abba a svábok üldözését. Hivatkoztak a rengeteg jogellenes, jogtipró eljárásra, arra utaltak, hogy családokat szakítanak szét, akiknek ma írásban kiadják az itt maradási engedélyét, attól holnap elveszik. A hullámokban visszatérő üldözés és zaklatás a növekvő félelem légkörével jár. A zaklatott élet során megbénul a vidámság, a munkakedv stb.

1946. március 31.

A földosztásnak nem akar végeszakadni

A földosztásnak nem akar végeszakadni. Ismét jön egy új Bizottság, amely felborítja a korábbi felosztást, kimarkolja magának a legjobbat, és mindent újonnan akar osztani. Akik dolgoztak, azok tiltakoznak, követelik a terményt. Borsót és búzát osztanak szét, hogy kipróbálják. 100 kiló után 175 kilót kell visszaadni aratás után. A legtöbb földbe sem kerül. Egyszerűen elhasználják. Mi lesz holnap? – véli az új polgár. Hol leszek én már holnap? – erre gondol a régi polgár. Mától holnapig élünk, az élet, amiben most élünk, már csak ilyen.

1946. április 20.+

Matthias [fiam] sok fáradsággal eladta és elcserélte borát, bútorát. Két nagy bőrönd cigarettája van, néhány kiló dohánya, 25 liter zsírja. Kabátjába 130 gramm aranyat és nagyobb összegű német márkát varrtam, valamint az iratait. Feketén utazott, ez kockázatos volt, különösen a csomagja miatt. Egy kollegájával autóval Solymárra utazott, a német falu lakóit éppen elűzték. Kevés volt a remény, hogy sikerül neki, hogy önmagát és csomagját felcsempéssze a vagonba. Ahogy később megírta, akkor ment csak a szerelvény közelébe, amikor a Kitelepítései Bizottság már elment, a mozdonyt már felfűtötték és indulásra kész volt. Szerencséje volt. Így utazott ki felesége és gyermeke után, és magával is tudott vinni valamit. A zsír és a dohány volt akkoriban a legfontosabb valuta. Első levele Komáromból érkezett. Azt írja: nyomasztó az elűzöttek hangulata, félnek a bizonytalan, ismeretlen jövőtől. Abban reménykednek, nem tarthat sokáig, aztán visszatérhetnek. Mici ismét itt van férjével és a kis unokánkkal. Gyerekeim közül az egyik elmegy, a másik visszaérkezik. A viszontlátás öröme az eltávozás fájdalmával váltakozik. Az én szívem soha nem lehet békés és nyugodt. Németországban pillanatnyilag nem élnek rosszul, de az otthon, mégis csak otthonlét, örömmel teli szívvel jöttek vissza.

1946. június

A politikában a Kisgazdapárt elveszíti hatalmát, a hatalma szánalmasan összezsugorodik. A Kommunista Párt kezébe ragadja a hatalmat. Egyik este a rendőrség behívatta a vőmet. Kihallgatták. Hazatérési iratait a Kisgazdapárt állította ki annak idején. Ma már nem tartják szabályosnak ezt, elvesztették a védő hatásukat. Már haza sem mehetett. Internálták. Harmadik hete Gödöllőn van egy nagy, korábban urasági birtokon, ahol az istállókban vannak az internáltak. Papok, cigányok, katonatisztek, jegyzők, tolvajok, mindenféle népség. Puszta földön, valami szalma a fekhelyük. Ételük gyalázatos, csak leves. Mindig tápláló hideg élelmet viszünk számára. Az őrség humánus. Amikor utoljára élelmiszert akartam vinni neki, már elvitték Budapestre. A kommunisták Ózdra, mindenhová küldik ebből a lágerből a munkásokat, ahol szükség van rájuk. Uram azóta csaknem minden nap beadványokkal szaladgál Budapestre, felkeres mindenféle hivatalt, számításba jövő helyet, keresi a jogainkat, fáradozik vőnk szabadulásáért. Engedéllyel tértek haza, és akkoriban a rendőrség felülvizsgálat után hazaengedte őket. Most ügyét úgy vizsgálják, mint aki „feketén visszatért". A Kisgazdapárt fellebbezést nyújtott be az elítélése miatt. Az *Igaz Szó* újságban hosszú cikkben bírálják és hibáztatják a Kisgazdapártot, hogy visszahoz kikergetett svábokat. Csapás ez az elzárás számunkra.

1946. szeptember 4.

Ma ételt vittem az internáló táborba. Mivel messze van az állomástól, vállamon cipeltem a hátizsákot. Müller [a vejem] a drótkerítés mögött áll, én előtte. Elmeséli, hogy az egyik fogolynak parancsra ütlegelnie kell a másikat. A kosztjuk főtt krumpli vagy borsóleves, só nélkül, zsír nélkül. Megint írtak egy cikket Müller ellen az újságba. Kinek lehet az érdeke, hogy csépelje a vejünket, vagy még inkább a Kisgazdapártot? Akik segítenének nekünk, azok is visszahúzódnak. Senki sem mer ujjat húzni a hatalmasabbakkal. Hónapok múlnak el, és nem tudjuk szabadlábra helyeztetni. Este, amikor Mici ágyba rakta a kis unokánkat, ő imára kulcsolta a kezét: „Édes Istenem, küldd haza apukánkat anyukánkhoz, Georghoz és Tónihoz" – ezt imádkozta kis szíve teljes áhítatával.

Félnek a bizonytalan, ismeretlen jövőtől

1946. szeptember 16.

Vejünk küldött egy levelet, kihirdették táborukban az amnesztiát. Mivel azonban külföldi fogolynak tartják, nem vették számba. Akkor soron kívüli kihallgatásra jelentkezett, de beosztották Budapestre a Hársfa utcába, és a kihallgatásra nem került sor. Egy képviselő elvállalta Georg [a férjem] ügyét. A Feldhoffer családot is komiszul szorongatják. Mindig azzal fenyegetik, hogy elveszik a házukat és vagyonukat. Állandóan ügyvédekhez szaladgálnak, ez pedig pénzbe kerül. Itt-ott megkenik a partizánokat, szájuktól spórolják el a falatot, hogy megmentsék az otthonukat. A jogot itt arannyal mérik, ez a párját ritkító baksis időszaka.

Párját ritkító baksis időszaka

✣

A határidő elmúlt, vejünket nem helyezték szabadlábra. Papánk csaknem minden nap bejárja Budapestet ebben az ügyben. Holtfáradtan jön haza, nem ér el semmit, csak jó kilátásra tett ígéreteket. Szabadlábra helyezést nem. Ez kálvária, melyet a vőnk szabadlábra helyezéséért végigjár, pártoknál, ügyvédeknél, rendőrségnél, minisztériumokban, magánszemélyeknél. Volt minden lehetséges fórumon, ami csak létezik. De itt az a legnagyobb bűn, ha valaki kiutasítottként visszatér a hazájába. Az igazolásokat, a papírokat,

Itt az a legnagyobb bűn, ha valaki kiutasítottként visszatér a hazájába

az engedélyt semmibe veszik. Stefan és a papa Ercsibe utazott, hogy az öreg cséplőgépet elcseréljék egy tehénre. A jó, dús talaj egy nagy síkság, a háború óta elhanyagolt állapotban van. Ahol kilométer hosszat régebben búzaföld és tonnaszámra maggyümölcs termett, virágzik a gaz, két-három éves száraz kóró áll, a szántóföld gondozatlan, elvadult egészen. Nagy kiesés és kár ez az egész állam számára.

Ma összeszámláltuk azokat az intézményeket, amelyeket végigjárt a férjem, hogy elérje vőnk szabadlábra helyezését:

Kisgazdapárt, Dulin, belügyminiszteri tanácsos
Komáromi – az országos rendőrség tisztje
Végvári – Hársfa utcai kapitány
Drózdy – a Szabadság Párt képviselője
Fehér segítségével a hadügyminiszter
Zsedényi – a Parlament elnöke, ügyvédünk
Bató Géza – a Népművelődési Egyesület elnöke
Riegler – Földművelési minisztérium

Kérelem Tildyhez, a köztársasági elnökhöz. Az amnesztia előtt ő is megtette a szükséges lépéseket. Az ügyvéd a rendőrségi szerveknél, melyek a külföldi személyeket ellenőrzik.

1946. december 8.+

Számukra ő csak sváb

Mici férjét a Hársfa utcából a budai „Budapest–Dél" internáló táborba hozták. Itt nagyobb a szigorúság. Havonta öt perces beszélgetés drótkerítésen át, havonta minden szerdán öt kilós csomagot lehet beadni.

1946. december 20.+

Tizenkét fok hideg van, az internáltak betonon fekszenek. Mici megkért egy rendőrtisztet, hogy legalább egy szalmazsákot és meleg takarót adhasson be férjének. Az engedélyt általánosan megadták. Néhány hónappal ezelőtt még rosszabb volt itt a helyzet, sokkal kevesebb élelmiszert lehetett beadni. A rendőrségi szervek is sokkal pimaszabbak voltak a látogatókkal. Lehetséges, hogy Peyer, a Szociáldemokrata Párt parlamenti képviselője felszólalása az internálás ellen valósított meg enyhébb körülményeket. A szükség találékonyabbá tesz, Mica leveleket ír, azokat bevarrja a hátizsák pántjába, amiben urának beküldi az élelmiszert. A férje is így ír vissza.

1946. december 21.

Végre, hosszú várakozás után jött egy levél Németországból a gyermekeinktől! Mica ma írja 15. kérelmét férje szabadon bocsátása ügyében.

Az új lakó csőcselék a községháza elé gyülekezett csoportban, és a képviselők valamint a jegyző lemondását követelte. Az uram is lemondott a bírói hivatalról, hiszen számukra ő csak sváb. Házi Árpád főispán (a megyei vezető) a népet saját tetszése szerint hagyja tevékenykedni.

Fél a saját népségétől! Megint egy 80 fős listáról beszélnek, azokról, akiket ki akarnak telepíteni Budaörsről.

Ma sírva jött Winkler nagynénink, az ő háza is rajta van a kiürítendő házak listáján. Soha többé nem lesz nyugalom a falunkban! Lassan és határozottan elveszik a nép magánvagyonát. A leveleket megkaptuk Németországból, csak ők nem kapták meg a mieinket. Hány levelet küldtem már a címükre! Ezután Svájcba írok egy ismerős címére, ő eljuttatja Németországba. Amerikába is küldök leveleket a gyerekeknek Németországba. Ezeket a leveleket megkapták!

1947. június 22.+

Ma éjszaka razzia volt. Lövöldözésre ébredtünk. A szomszédasszony egyik rokona hazajött Oroszországból. A családjának már régen ki

kellett településnie. A rendőrségen kékre-zöldre verték. A razzia során még 36 hazatérőt elfogtak, akiknek családját kitelepítették.

Ég a bazilika kupolája! Azt suttogják titokban: a köztársasági elnöknek, Tildynek le kellett mondania. Semmi pontosat nem tudunk. Arról beszélnek, hogy veje külföldi kémkedésbe keveredett.

Itt éjszaka betörtek néhány házba. Az UNRA-raktárba, az amerikai élelmiszersegély táborába, az UNRA-segélyhez is betörtek.

Ma közölte az ügyvédünk, hogy Mici férjének a határon túlra kell településnie. Később: Georg egyedül megy egészen az osztrák határig. Teljesen elvesztettük a fejünket. Ráadásul a kis Tóni is megbetegedett, Budapestre megyünk vele, a gyermekklinikára. Tudja az Isten, talán jobb is, ha visszamennek. Ha itt végleg győz a kommunizmus, talán jobb lesz, hogy a vasfüggönyt a hátuk mögött eresztik le.

1947. augusztus

Hazajött a vejünk! Visszajött az osztrák határról. Alig értjük az egészet. Ha mennie kell, a családjával akar menni! Most kivárjuk, mit hoz a sors. A politikában terror, korrupció és nyugtalanság van, az országban éppúgy, mint a falunkban. Az idetelepített partizánok, az új lakók csak arra gondolnak és törekednek, hogyan szerezhetnének könnyen pénzt vagy eladható javakat. Megint összeállítottak egy hosszú listát jómódú polgárok nevével, amit bevittek a Sas utcába a Kitelepítési Bizottsághoz, azzal az ürügygyel, hogy ezek részben visszamaradt svábok, részben politikailag megbízhatatlan személyek. A neveket ama kéréssel küldték, hogy a következő kitelepítési csoporthoz csapják a listán szereplőket is, amikor magyarországi internált németeket külföldre zsuppolnak. Akkoriban ez volt a partizánok hatalmi parancsa. Még jól emlékszem mindenre. Paradicsomot főztem be télre. Augusztus 20-a előtt, Szent István napja előtt történt. Egy ismerős jött hozzánk sietős léptekkel, megrökönyödve nézett rám, amikor nagy fakanállal kevergettem a paradicsomot a kondérban. Elfogódottan kérdezte: a férjed, Georg, nincs itthon? Megijedtem a hangjától, rémület fogott el, hogy valami nincs rendben. Akkor kibökte: ti is rajta vagytok a kitelepítési listán! Mi van? Nekünk megvan a magyar statisztikánk, az összes érvényes papírunk! (Még a paradicsom is odaégett akkor.) Amikor hazajött a férjem, rögtön összeszedte az igazolásokat, tiltakozott a hatóságoknál, nemcsak a mi ügyünkben, hanem másokéban is, hiszen nem volt jogos, hogy ilyen listát állítsanak össze. Ám időt sem hagytak, hogy bizonyítsuk igazságos ügyünket. Jött egy partizán, egy civil, egy rendőr, leltárt vettek fel az egész állatállományról, a pinceberendezésről, a bútorokról, mezőgazdasági gépekről. Egy másik listára került a széna, a here, az árpa, a gabona, a borsó, a kukorica, a sok méter fa, ami akkoriban ott állt az udvarunkon (éppen nemrég vágtunk fát az erdőrészünkben). Bort nem sokat találtak, pedig remélték. Ekkor azt mondta a partizán: hol van a bor? És megkopogtatta a hordókat. Lehetetlen, hogy R-nek ne lenne bora. (80 hektoliter borunkat éppen előtte adtuk el.) Csak hat disznót vehettek jegyzékbe, hármat előtte elajándékoztam az apácáknak. A kolostor ott van mellettünk. Amíg a padláson kutattak, néhányat áthajtottunk a nővérekhez. Ők tanították a gyermekeimet, nekik többel tartoztam, mint a partizánoknak. A férjem régóta tüske volt a szemükben. Mint bíró mindig szembeszegült a tisztességtelenségükkel és a terrorjukkal. Most megragadták a lehetőséget, és emellett szép vagyont is raboltak.

Lassan és határozottan elveszik a nép magánvagyonát

A politikában terror, korrupció és nyugtalanság van

A partizánok hatalmi parancsa

Elkezdtük a ruháinkat ládákba és kofferbe csomagolni. Csupán elővigyázatból. Minden eshetőségre, mert reméltük, hogy uram és a töb-

biek, akik be tudták mutatni papírjaikat, ezt az egészen igazságtalan bánásmódot nem érdemelték meg. Nem sikerül ezeknek a partizánoknak, hogy minket kiutasíthassanak. De gyorsan intézkedtek. A hátsó kaputt feltörték, a partizánok és rendőri kíséretük lovaskocsival hajtottak az udvarba. Végig kellett néznünk, ahogy a padlásról a búzát, a rozst, a kukoricát, az összes terményt zsákokba töltik, felrakják a kocsira. Azután belökték az istálló ajtaját. Kivezették a teheneket, és lánccal a kocsi rúdjához kötötték. Kivezették a lovakat is. Odaugrott egyszerre két-három partizán, mindegyik meg akarta ragadni a kötőfékjüket. Láttuk a mohóságot a szemükben, és abból is, ahogyan pakoltak. Kis unokánk, a kis Georg sírt és hangosan kiabált: miért viszik el ezek a gonosz emberek a lovakat, a Vojnát és a Mirkót? Ott álltunk mindnyájan az udvaron, tehetetlenek voltunk, végignéztük, hogyan rakják fel hízóinkat a szekerekre.

Láttuk a mohóságot a szemükben

Stefannak is velünk kellett jönnie, és menyasszonyát, a sok fáradsággal veszélyek között hazahozott Franciját itt kellett hagynia! A sors ebben az időben keményen sújtott némely ember szívére. Elhatározták, hogy összetartoznak. Azt kérte, adjuk a beleegyezésünket házasságkötésükhöz. Elmentek a paphoz. Az állami esküvőhöz nem kaptak hozzájárulást, hiszen holnap vagy holnapután vagonba raknak mindnyájunkat. Teljesen csendben megtörtént a templomban a szükségesküvő. Mivel még nem hurcolták el a szárnyas jószágainkat, elhatároztuk, hogy levágjuk őket, hogy az esküvőn résztvevőknek esküvői ebédet tartsunk, jobban mondva: egy gyászebédet, az utolsót hazánkban. A férjem a végső pillanatig szaladgált sorstársaival, hogy kiűzetésünket megakadályozza.

Gyászebédet, az utolsót hazánkban

Stefan még bort és mindenféle szárnyast is felrakott a szomszéd kocsijára, és vitte apósáékhoz. A lányom, a férje és én pakoltuk az ágyneműt, a ruhákat, a konyhai edényt. Személyenként 90 kilót vihettünk magunkkal. A mosónőnk, a cselédünk is segített. Később a részvét és a kíváncsiság újabb személyeket is a házunkba csalt, akik el akartak tőlünk búcsúzni, a csomagok és a sok ember közé, összevisszaság és zűrzavar alakult ki. Kemény napok voltak számunkra, amit sohasem fogok elfeledni! Maga volt a kínzás. Az egyik pillanatban még abban bíztunk, hogy nincs minden elveszve, maradhatunk, a következő percben elöntött bennünket az elkeseredettség, a vigasztalanság. Már részben kirabolva arra kellett várnunk, hogy győz-e a partizánok versenyfutása, vagy az igazság? Kora reggel volt. Lányom mosdatta és fésülte a fiait, én bevetettem az ágyakat. Ekkor felvágódott a konyhaajtó, és egy hosszú fickó állt ott egy rendőrrel. Beordított a konyhába: „Egy fél órán belül pakoljanak!" Ott álltak az ajtóban, mintha el akarnák torlaszolni az utunkat. Immár tudtuk: mindennek vége van! Amikor látták, hogy csendben megadjuk magunkat a sorsunknak, a partizán elment, a rendőr közelebb jött és fegyverét a szobaajtó keretéhez támasztotta. Végignézte, hogyan öltözteti fel Mici a fiait. A csomagjainkat, ládáinkat, zsákjainkat, minden csomagot ki kellett vinnünk az udvarra, a kapubejárathoz. Az ismerősök, a mosónő, a cselédünk szülei jönni akartak e napon, hogy segítsenek nekünk (voltak olyanok is, akik a saját javukra gazdálkodtak, ahogy a visszamaradt holminkból is eltűnt ez-az). A bepakolatlan ágyneműt, a konyhaeszközöket nekik ajándékoztuk. Úgy látszott, hogy nehezebb a csomagunk, mint 90 kiló. Ekkor egy százas bankót csúsztattam az egyik rendőr kezébe. Körülményesen süllyesztette a nadrágzsebébe. Ott állunk a kapubejáratban. Ismét megjelentek a partizánok, kocsikkal, zsákokba rakták a még itt maradt gabonát, lisztet, tartalékot, kocsira rakták a mezőgazdasági eszközöket, a hordókat a pincéből, mások a szénát és a zabot fogták és vitték, ránk sem tekintettek. Végig kellett néz-

nünk ezt. Annyira mohók voltak, hogy azt sem várták meg, amíg kint vagyunk. Egy partizán átnézte a jegyzéket, megszámolt minket. Ekkor kiderült, hogy egy fővel többen vagyunk, és öreg nagymamánk neve hiányzik. A rendőr és a partizán nem akarta megengedni, hogy velünk jöjjön. Akkor, ebben a nagy bajban, uramnak még azért is fáradoznia kellett, hogy öreg, 78 éves síró anyja ne maradjon egyedül Magyarországon.

Ott álltunk csomagjaink mellett, s még mindig várnunk kellett, amikor is nagy teherautók jöttek a kapunk elé. Fel kellett szállnunk az egyik autóra, amelyen már ott volt néhány család, csomagjaikkal összezsúfolva. Mikor már fent ültem, visszanéztem a meglehetősen nagy tömegben álló régi és új polgárra, akik bámészkodva végignézték ezt az új szenzációt. Az autók elindultak. Még visszanéztünk és örökre eltűnt a házunk, az otthonunk.

Az autók Budapest egyik külvárosába, egy tágas állomásra, Budafokra vittek minket. Meg kellett állnunk egy korlátnál. Ott feljegyezték holminkat, a nevünket, a családtagok számát. Megmutatták a marhavagonjainkat, melyek az utolsó vágányon álltak. A miénkben már két család volt csomagokkal és gyermekekkel. Ládáinkat, koffereinket a vagon elé kellett raknunk. Azt mondták, jön az „ellenőrzés", mindent átnéznek. A várakozás közben mégis sikerült beadnom egy nagy edényben zsírt és egy zsákot, amiben a varrógép feje volt, a bent ülő család csomagjai közé. Mohón, kapzsi módon turkáltak a ládákban, a zsákokban, a ruhás batyukban. A hátizsákba, melybe az útra szükséges apróságokat tettük, konzervet, törülközőt, szappant varrtam egy erős anyagba. A hátzsák és a bélése között voltak arany ékszereink. Ott turkált a hátizsákban, s mivel semmi neki szükségeset nem talált, félredobta. Nem szaglászott rosszul, mert ezt a hátizsákot kétszer-háromszor is végigturkálta. Egy kis láda szappant, szerszámokat vettek el. Kifogásolta a liszt mennyiségét. Ekkor bebizonyította az uram, hogy fejenként két és fél kiló a jogos mennyiség, így ez megmaradt. Josef Zirkelbachot áthívták egy hátsó vagonba, ahol egy zsidó bizottság levetette vele a cipőjét, azt remélvén, hogy ékszert találnak nála, mivel jól-öltözött volt. Megkérdezték tőle, van-e pénze? Úgy megrémült, hogy átadott 1200 forintot. A Keusch családtól elvettek egy darab vásznat és szövetet, a kötő- és a varrógépet egyáltalán nem volt szabad elvinniük. Semmi új varrható

„Egy fél órán belül pakoljanak!"

textilt, azt azonnal elvették. Már eljött az este és még mindig az állomáson álltunk. Rendőrség őrzött bennünket, tehát internáltak voltunk. Csak a sorompóig mehettünk. Ott állt a bátyám és a felesége, hogy valami ételt adjanak, s még egyszer elköszöntek egy „Isten veletek"-kel. Kijött Franci édesanyja, hozott egy edényben zsírt, fehérneműt és három üveg konyaklikőrt. Ezt a három üveget is elkobozták zsidó felügyelőink. Ételt nem kaptunk, inni is 10–15 fős csoportban mehettünk, két rendőr kísért a következő bakterházig, ahol a vízvezeték volt. Korsóban vagy edényben fogtunk vizet, és azt vittük az öregeknek és a gyermekeknek a vagonokba.

Elkobozták zsidó felügyelőink

✣

Volt a partizánoknak egy második listájuk is, amire azok nevét írták, akiket még el akartak űzni és Németországba küldeni. A bátyám neve is szerepelt e listán, a falu egykori orvosa, dr. Spielenberg neve, szomszédjaink, a Treier család, Ellerné, akinek nagyobb kötődéje volt, és sokan mások. Kevés volt a vagon, hogy ennyi embert elszállítsanak. Így történt meg, hogy a második listáról még mindig Magyarországon vannak. A vonat indulásra készen állt. Strammul és mereven felállt a rendőrségi kordon. Gurultak a kerekek, és mi zsebkendőnkkel intettünk búcsút hazánknak. Még Magyarországon utaztunk, amikor füstölni kezdett a vagonunk, fennállt a veszély, hogy kigyullad. Vácon ki kellett szállnunk. Sűrű sötét éjszaka volt. A csomagokat gyorsan ledobáltuk, és ott topogtunk két szomszédos vágány között. Ezt az alkalmat használta fel az ifjú Herzog, meglépett és visszament. A gyerekek sírtak, mert álmukból verték fel őket. A vonat állt, és várnunk kellett, amíg kicserélték a vagont. A mellettünk álló vágányra befutott egy vonat, amit alig láttunk, oly' gyorsan érkezett ide, hogy alig tudtunk elmenekülni. Elsodorta a csomagok egy részét is, magával vitte a ruhákat és a használati eszközöket. Hallottunk egy nagy reccsenést, amikor a kerekek a ládákat súrolták. Gyertyafény mellett kerestük meg az ingóságokat. Ez Poschné holmija volt, aki egy vagonban volt velünk. Akkor lezárták a vagonunkat. Szakadatlan zúgást hallva megállás nélkül utaztunk végig. Azután, már nem emlékszem hol, végre kiszállhattunk. Valami segélyállomás volt, ahol kaptunk feketekávét és vizet mosakodáshoz. Néhány órán át időztünk itt a szabad levegőn. Milyen jól esett nekünk ez a vagonok nyomasztó levegője után! Széthúztuk az ajtót, álldogáltunk és leültünk egymás mellé. Végre levegőt kaptunk, láttuk az eltűnő tájat, élveztük a meleg ételt, még ha csak kávé is volt. Mindenki megkönnyebbült egy kicsit. Később át kellett raknunk a holminkat egy másik vonatra, egy személyvonatra. Végre ülhettünk, ha csupán fapadon is, nem csak púpozott csomagokon és zsákokon. Milyen boldog is az ember, ha egy kisebb könnyebbség éri. Hoyerwerdába utaztunk, Németország orosz zónájába.

Zsebkendőnkkel intettünk búcsút hazánknak

